

PSIHODRAMA

Nekega popoldneva nam je skupina starejših otrok posredovala nekak scenarij iz »dr. romana«. Fabulo so nam podali v osnovnih obri-sih, režija po je bila prepuščena nam. Vloge so nam bile določene. V slabe pol ure smo se morali dogovoriti, kako bomo zadevo zaigrali. Izvedba je bila več ali manj prepuščena improvizaciji. Tisto, kar smo zaigrali, je bila izrazita parodija na izvirno besedilo. Fantje in dekleta so očitno pričakovali, da bomo igrali resno, da bodo ljubezenski zapleti nadvse ganljivi, da bodo konflikti peytonsko obarvani itd. ... Sprva je kazalo, da so v svojih pričakovanjih razočarani, bili pa so vsekakor šokirani nad našim neresnim odnosom do »dr. romana«. Temu so se kmalu privadili.

V oči mi je padlo predvsem, kako so nam določili vloge. Fabula je bila namreč taka, da se po raznih zapletih na koncu vseh šest igralcev v treh parih poroči (Jani je ad hoc sprejel vlogo duhovnika). Ker so fantje in dekleta vedeli, da Rajc in Majda »hodita skupaj«, so poskrbeli, da sta se tudi v teatru poročila. Srečko se je poročil z Vero, ker sta bila tudi sicer dokaj intimna, jaz pa sem se po sili razmer moral poročiti z Darko. Izbor vlog je torej kazal na harmonično vizijo sveta in medčloveških odnosov sploh, mi pa smo to vizijo parodirali. Hkrati je izbor vlog dokazoval, kako starejši fantje in dekleta skrbijo za naše intimne odnose in želijo, da bi bili čimbolj harmonični, utečeni in sploh s »happy-endom«.

Tretja predstava je bile nekakšna situacijska drama, v kateri je nastopala mlajša skupina otrok, mi pa smo posredovali osnovna navodila. Vsak otrok, ki je nastopal, je moral igrati enega izmed nas, tj. redne vzgojitelje, prostovoljne vzgojitelje in Bernarda. Kot taki vzgojitelji so se nastopajoči otroci zbrali na sestanku (akcijskem sestanku, ki smo jih imeli na Rakitni nešteto krat) in se pogovarjali, kaj naj ukrenejo v zvezi z nekim fiktivnim »prestopkom«, ki so ga otroci zagrešili.

Ko so dobili navodila, so zahtevali nekaj časa za pripravo. Zmenili so se za prostor v jedilnici, vsi ostali pa smo morali ven. Ker dolgo ni bilo nič, sem šel pogledat, če bodo kmalu pripravljeni. Našel sem jih, kako hodijo v sosednjo kuhinjo po marmelado in sok ter si ju pulijo iz rok. Rekel sem jim, da brezpogojno začnemo, ker je dogovorjeni čas potekel.

Ko smo se gledalci začeli zbirati v jedilnici (udeležba starejše skupine je bila zelo pičla), je prišlo do neprijetne scene. Branko, ki ga je drugi fant ves čas zelo zafrikaval, je izgubil oblast nad sabo, čeprav se je sicer zelo dobro nadzoroval in se sploh ni znal razjeziti. Treščil je skodelico po mizi in v joku zapustil jedilnico. Njegov vzgojitelj je odšel za njim, predstava pa se je začela.

Bila je odlična. Otroci so nas skušali čimbolj oponašati, enemu od njih je to uspelo prav genialno. Obravnavali so celo serijo »grehov«, ki pa so se res zgodili. Zelo zanimivo se mi je zdelo, da je predstava prišla na raven samokritike: ni bilo prav, da smo se polivali s sokom, da smo hodili po marmelado, da smo razjezili Branka. Tera-pevtski trenutek je bil nasploh močno prisoten: vloge vzgojiteljev so postale simbolični liki, ki so jim prizadeti lahko očitali njihove grehe. Tako je npr. Mojca očitala Robiju, ki je igral Bernarda, da jo zelo moti, ko pride v dekliško sobo. Robi pa se je obrnil na fanta, ki je igral mene, in mu očital, kako mu ni pustil krasti krompirja na neki njivi. Konstruktivno so obravnavali tudi Marino, ki jo je kolonija izbrala za grešnega kozla, čeprav so se po predstavi nemoteno spet spravili nanjo. Pogovor je bil iznajdljiv, resen, malo je bilo seganja v besedo. Iz svojih vlog so padli le nekajkrat, a se je vedno našel kdo, ki je to »regresiranje« spet spravil na prejšnji nivo.

Kake pol ure po tej predstavi so nastopili predstavniki starejše skupine. Tokrat je šlo za situacijsko dramo v pravem pomenu besede. Določili smo šest fantov in deklet. Dva od njiju naj bi igrala očeta in mater, ostali pa naj bi igrali otroke. Oče je potem ušel z nekaj upor-nimi fanti, ki niso bili (spet) izbrani za igralce, igrat nogomet. Tako je mati ostala sama. Igralcem smo zadnji trenutek povedali, kako naj stvari izvedejo. Katja, ki je igrala mater, je morala igrati prav tako, kot svojo mater resnično dojema. Zoran, Sonja, Marina in Tanja pa so igrali sami sebe, kako se z Rakitne vračajo spet k staršem. Predstava je bila v dekliški sobi. Katja je sedela za mizo, ostali štirje pa so ostali pred vrati in vstopali eden po eden v sobo, da se ne bi oponašali med seboj. Vsakemu smo določili približno osem minut, da pa bi jih ta

omejenost ne motila, smo se domenili, da jih bomo vsakokrat prekinili, ko bo čas za to.

Prvi se je vrnil Zoran, nekoliko okorno, vendar izzivalno (in s cigareto za ušesom). Mati ga je pričakala vsa stroga in naravnost zaslisevalno razpoložena, Zoran pa je ves čas hotel kaditi, a mu to ni uspelo. Vprašal je, kje je oče, pa mu je Katja rekla, da se še ni vrnil domov. Najbolj me je zadelo, ko je povedal, da je odslej pri tej hiši samo še tujec in da je postal samosvoj popotnik. Scena je bila ves čas napeta in konfliktna. Sin je bil zrevoltiran, mati pa avtoritarna.

Tanja je prav tako želela kaditi. Njen nastop se mi je zdel zelo značilen za dekleta njene starosti, če se skušajo otresti materine avtoritete. Ves čas se je vrtela okrog Katje in jo načrtno jezila, se vedla do nje kot sebi enake itd. Enkrat ji je zabrusila, naj nikar ne misli, da ne ve, da je ni štorklja prinesla (živ dokaz, s čim se morajo spopadati slovenski otroci, ko se začenjajo postavljati na lastne noge!). Tehnika njene »provokacije« je bila ta, da je namigovala na razne avanturice s fanti, ko pa je mati hotela zvedeti o tem kaj več, se je prezirljivo namrdnila, češ da to ni vredno besed.

Zato je bila v kretnjah močno negotova in sunkovita, večkrat pa je izgubila oblast nad sabo in se živčno krohotala. Njen nastop je po mojem vtisu dokazoval visoko stopnjo seksualne zatrtosti, za katero naj bi bila verjetno zaslužna njena mati. To zatrtost je kazala v odporu do moških, v strahu pred njimi, strahu pred dotikom sploh, v idealizirani podobi svoje vzgojiteljice, v značilnem načinu krohotanja, valjanja po stolu itd.

Učinki take situacijske drame so različni. Po eni strani precej povedo terapevtom (če bi bili terapevti neposredno vključeni, bi verjetno zvedeli še več), predvsem pa so terapevtski. Nastopajoči lahko v okviru svoje skupine pokažejo odnos do svojih staršev, nezavedno agresijo do njih lahko izzivijo s precej manjšim občutkom krivde in se jo s tem do neke mere sploh ovejo. Poleg tega v zaigranem srečanju s starši izrazijo svoje želje in pokažejo potrebe, hkrati pa zaigrajo situacijo, kot se dejansko dogaja (seveda je ta razpon med željami in dejanskim stanjem težko ugotoviti). Ker se nastop dogaja v skupini oz. pred njo, dobi s tem še posebne razsežnosti: otroku se njegov odnos do očeta in do matere ne kaže več kot njegova ekskluzivna usoda, marveč kot nekaj splošnejšega, hkrati pa skupina oblikuje nov način recepcije in reagiranja, ter s tem družinski model na celoten način postavi pod vprašaj. Kot deziluzija, kot izstop iz igre, ki jo igra družina, je do družine kritična.